

europa|wereld

Tamil-Partij op winst in noorden Sri Lanka

De Tamil-Partij heeft voor het eerst in decennia de lokale verkiezingen in noord-Sri Lanka gewonnen. De Tamil Nationale Alliantie (TNA) heeft dertig van de 38 zetels in het lokale bestuur verkregen. De overwinning wordt gezien als het begin van meer regionale autonomie voor de Tamil-minderheid in Sri Lanka. De verkiezingen zijn niet geheel rustig verlopen: veel TNA-aanhangers werden bedreigd of aangevallen. In sommige gevallen zouden Sri Lankaanse militairen dat hebben gedaan. (AP)

Harvard wil 4,8 miljard euro van donateurs

De Universiteit van Harvard, de rijkste in de VS, wil vóór 2018 6,5 miljard dollar (4,8 miljard euro) bijeenbrengen voor verbetering van onderzoek en onderwijs en voor onderhoud. 90.000 donateurs hebben al 2,8 miljard dollar bijeengebracht, nog voor de geldwervingscampagne, de eerste in meer dan tien jaar, zaterdag begon met een evenement met Bill Gates van Microsoft in de hoofdrol. Gates studeerde drie jaar op Harvard, maar haalde nooit een diploma. (REUTERS)

Arrestatie vanwege ezel met de naam El-Sissi

In Zuid-Egypte is een boer gearresteerd voor belediging, omdat hij zijn ezel naar legerleider El-Sissi heeft vernoemd. Ook liet hij het dier een legerpet dragen. Daarnaast zijn acht mensen gearresteerd, omdat ze het leger in graffititeksten bekritiseerden. El-Sissi gaf leiding aan de coup die het einde inluidde van president Morsi. Lang was kritiek op het leger in Egypte uit den boze. Na de verdrijving van oud-president Moerarak nam de kritiek op de legertop echter toe. (AP)

Zwitsers zijn tegen afschaffen dienstplicht

De Zwitserse bevolking heeft een voorstel om de militaire dienstplicht af te schaffen gisteren in een referendum afgewezen. Van de kiezers heeft 73 procent gestemd voor behoud van de dienstplicht. Ook in 1989 en 2001 stemden de Zwitsers over de dienstplicht. Militaire dienst is verplicht voor mannen; vrouwen kunnen zich vrijwillig melden. Jaarlijks beginnen zo'n 20.000 rekruten aan de basistraining van 18 tot 21 weken. (AP)

Rusland opent spoor naar Noord-Korea

Rusland heeft gisteren een treinverbinding met Noord-Korea heropend. Dat moet een intensivering van de handel met het stalinistische regime in Pyongyang mogelijk maken. Het hoofd van de Russische spoorwegen zei dat het 54 kilometer lange traject tussen de Russische grensstad Chasan en de Noord-Koreaanse havenstad Rajin vooral wordt gebruikt voor de uitvoer uit Rusland van kolen en de invoer van goederen uit Zuid-Korea en andere Aziatische landen. (ANP)

de blik van Olivier Nyirubugara

'Rwandezes moeten een beetje leren vergeten'

Van Olivier Nyirubugara mag Rwanda zich minder bezighouden met zijn verleden. 'De constante herinnering daaraan bevordert de vicieuze cirkel van geweld en wraak.'

Seada Nourhussen

Volgens universitair docent Olivier Nyirubugara zitten Rwandese Hutu's en Tutsi's ieder vast in hun eigen 'geheugenvalstrik.' In zijn onlangs verschenen boek 'Complexiteiten en gevaren van herinneren en vergeten in Rwanda' betoogt Nyirubugara dat het etnisch gekleurde geheugen van Rwandezes ten grondslag ligt aan de genocide, bijna twintig jaar geleden. "Het gevaar ligt nog steeds op de loer."

Uw boek gaat over herinneren en vergeten. Hoe herinnert u zich de genocide in 1994?

"We keken thuis in Kigali op 6 april naar de Afrika Cup, Zambia tegen Mali, toen we een harde knal hoorden. Eerst besteedden we er geen aandacht aan; het afgaan van granaten en landmijnen was sinds de burgeroorlog tussen het toenmalige hutu-regime en vanuit Oeganda teruggekeerde Tutsi-opstandelingen haast normaal geworden. Zodra we wisten dat het geluid kwam van het neergeschoten vliegtuig van toenmalig Hutu-president Habyarimana, sloten we alle deuren en ramen en begonnen te bidden. Wij voelden ons als Hutu's doelwit, maar wisten ook dat de wraak op de Tutsi's enorm zou zijn. Beide angsten zijn uitgekomen."

Etnische verdeeldheid komt in veel Afrikaanse landen voor sinds Europese grootmachten er eind negentiende eeuw grenzen trokken die etnische groepen dwongen samen een natie te vormen. Maar nergens liep het zo uit de hand als in Rwanda. Hoe konden daar in honderd dagen bijna een miljoen Tutsi's en gematigde Hutu's werden vermoord?

"Rwanda is klein; iets meer dan de helft van Nederland. En de etnische eenvoud – de Twa, die slechts 1 procent vormen niet meegeteld, gaat het enkel om Hutu versus Tutsi – maakt het conflict in Rwanda explosiever dan elders. Het is 'wij' versus 'zij'."

"Vaak wordt landschaarste aangevoerd als oorzaak voor de genocide. Maar er is al eeuwen nijd tussen Hutu's en Tutsi's, toen er nog helemaal geen sprake was van bijna elf miljoen inwoners. Het onderlinge wantrouwen en de haat zitten heel diep. Je kunt het gevaar van het wantrouwen niet altijd zien, maar wel voelen."

U schrijft dat er in Rwanda geen geschiedenis meer wordt gegeven op scholen. Hoe kan dat?

"Niemand kan het eens worden over wat dé Rwandese geschiedenis is. Onder het Hutu-regime was 1959 het jaar van 'de revolutie' en 'emancipatie' omdat de Hutu-meerderheid toen in opstand kwam tegen

Wie is Olivier Nyirubugara?

Olivier Nyirubugara (37) vluchtte als 17-jarige in 1994 met zijn familie uit het door genocide en massamoorden geteisterde Rwanda. Na omzwervingen door de twee Congo's en de Centraal Afrikaanse Republiek, waar hij Engels studeerde en als journalist werkte, kwam hij in 2004 in Nederland terecht. Zijn vrouw was al naar Nederland gevlucht. Hier studeerde Nyirubugara digitale media aan de Universiteit Leiden. Inmiddels werkt hij als docent nieuwe media en online journalistiek aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam en werkt hij voor het IICD, een organisatie die ICT in ontwikkelingslanden stimuleert. Nyirubugara is aan de Universiteit van Amsterdam gepromoveerd op het gebruik van digitale media in het geschiedenisonderwijs op middelbare scholen.

Olivier Nyirubugara
FOTO VENUS VELDHOEN

'Ik zit misschien ook vast in een geheugenval'

de overheersing van de Tutsi-minderheid. Het Tutsi-regime kenmerkt 1959 als het startpunt van het proces richting de genocide in 1994 omdat toen al veel Tutsi's werden aangevallen en naar het buitenland vluchtten."

U bent Hutu, nazaat van lijfeigenen die gebukt gingen onder eeuwen Tutsi-overheersing. Uit angst voor het huidige Tutsi-regime bent u nooit teruggekeerd naar uw geboorteland; hoe objectief kon u in dit boek zelf u zijn over de Rwandese geschiedenis?

"Ik heb dit boek geschreven als mezelf, als iemand die misschien net zo vastzit in een geheugenvalstrik als alle anderen. Als academicus ben ik verplicht mijn subjectiviteit niet te ontkennen. Maar ik ben ook verplicht zoveel mogelijk te streven naar objectiviteit. Ik ben ook niet mild geweest voor Hutu's. Ik schrijf dat Tutsi's onder het Hutu-regime

ook niet veilig waren."

Wat is eigenlijk het Rwandese woord voor 'geheugen'?

"In het Kinyarwanda kennen we alleen het werkwoord 'herinneren', maar niet het zelfstandig naamwoord geheugen. Dat is jammer want om te begrijpen waarom er twintig jaar geleden zo enthousiast vermoord is, moeten we elkaars geheugen leren kennen."

Hoe belangrijk is taalgebruik in Rwanda met betrekking tot de genocide?

"Het onderlinge wantrouwen en het verheerlijken van geweld zit verankerd in onze gezegdes, zelfs in onze namen. In mijn naam 'Nyirubugara' zit een missie verborgen om wraak te nemen op de moord op mijn voorvader, de koning van het Nyirubugara-koninkrijkje. De machthebbers weten ook hoe krachtig taal is. Vlak na 1994 werd er gesproken van systematisch geweld. Dat veranderde in massamoorden. Daarna werd het genocide, en uiteindelijk genocide op de Tutsi's. Daarmee is er via de taal ingreep gedaan in het collectieve geheugen. Alsof er geen Hutu-slachtoffers zijn geweest, enkel Hutu-daders. En de taal wordt steeds radicaler. Het gevaar ligt nog steeds op de loer."

Moeten er nieuwe woorden verzonnen worden om beter met het verleden om te kunnen gaan?

"Dat is volgens mij een van de oplossingen. Er worden elke dag nieuwe woorden verzonnen. Computer is in het Kinyarwanda tegenwoordig 'onfeilbare machine'. Waarom zouden we dan niet nieuwe, positieve woorden kunnen bedenken? Voor 'oppositie' bijvoorbeeld, dat betekent nu zoveel als 'iemand die een taal spreekt die ik niet begrijp'. De naam van ons land moet ook anders."

"Rwanda betekent 'uitbreiding' en verwijst direct naar de bloedig verlopen veroveringen van Hutu-koninkrijken door de Tutsi-koninkrijken. De constante herinnering daaraan bevordert de vicieuze cirkel van geweld en wraak."

Volgend jaar is het twintig jaar geleden dat de genocide plaatsvond. Stelt u nou voor vooral te herinneren of vooral te vergeten?

"In het Engelse *remember* zit het woord *member*, ofwel lid. Ik stel een nieuw Rwanda voor, met nieuwe leden, een nieuwe taal en minder nadruk op het herdenken van gewelddadige overwinningen, van zowel Hutu's als Tutsi's. Misschien moeten we inderdaad een beetje gaan leren te vergeten."